

Josep Marqués Meseguer

Carme Oriol & Emili Samper, eds. *Història de la literatura popular catalana*. Tarragona: Publicacions de la Universitat Rovira i Virgili/Publicacions Universitat d'Alacant/Edicions Universitat de les Illes Balears, 2017, 601 p. ISBN: 978-84-8424-668-8.

Ressenyat per: Josep Marqués Meseguer (Universitat Jaume I)

El volum *Història de la literatura popular catalana* recull de manera àmplia i detallada el recorregut de la producció etnopoètica en llengua catalana fins a l'actualitat. És una obra plural i integradora de la creació de base oral que ha donat (i continua donant) la literatura catalana al llarg dels segles XIX, XX i XXI a cadascun dels països catalans. Sens dubte, l'obra té la virtut de comptar en la redacció amb les aportacions d'alguns dels principals experts en l'estudi de la literatura popular de tota la geografia catalana: Martine Berthelot, Joan Borja, August Bover, Jaume Guiscafrè, Hèctor Moret, Carme Oriol, Montserrat Palau, Isabel de la Parte, Artur Quintana, Josefina Roma, Mònica Sales, Emili Samper, Josep Temporal, Caterina Valriu, Vicent Vidal i Laura Villalba. El llistat d'autors és extens (més encara si tenim en compte aquelles persones que han col·laborat amb les anteriors), cosa que demostra el profund arrelament en el territori i el vast coneixement de què parteix la confecció d'aquesta obra coral. Fins i tot l'edició, a cura de Carme Oriol i Emili Samper de la Universitat Rovira i Virgili, ha sabut ser compartida, recollint tres de les universitats més prolífiques en investigació etnopoètica catalana a dia d'avui: la ja mencionada Rovira i Virgili, la Universitat de les Illes Balears i la Universitat d'Alacant.

Història de la literatura popular catalana és un estudi que permet molts tipus de lectura a l'encop. La diversitat i la riquesa de les aportacions que hem destacat adés permet una lectura selectiva del territori segons l'àmbit geogràfic que ens interesse abordar. En efecte, l'estudi s'organitza en capítols segons la geografia i l'administració: "Catalunya", "Illes Balears", "País Valencià i El Carxe" (a Múrcia), "Franja d'Aragó", "Andorra", "Catalunya del Nord" (al departament dels Pirineus Orientals) i "L'Alguer"

(a l'illa de Sardenya). Igualment, l'índex i la bibliografia del volum donen mostra de la gran profunditat i extensió de cada estudi territorial i alhora del seu conjunt, fet que mostra el caràcter enciclopèdic de l'obra quant a l'estudi global de la literatura oral catalana. Aquesta amplitud, tanmateix, no resta harmonia a una obra que sap mostrar la interrelació existent entre cada capítol (això és, entre cada territori abordat), i ho aconsegueix tant des d'un punt de vista científic, acadèmic i erudit com amb l'esperit divulgatiu d'un volum que també tracta d'acostar al públic no especialitzat la riquesa creativa i patrimonial d'aquesta branca de la literatura catalana, massa sovint menystinguda o ignorada en la història de la cultura i de la literatura.

Precisament, a l'inici del capítol dedicat a la Franja d'Aragó, Hèctor Moret i Artur Quintana (autors d'aquesta part de l'obra) ens recorden de forma preliminar, “per més obvietat que siga, que tota llengua conté per ella mateixa, i de manera indestruïble, una literatura oral pròpia. [...] No hi ha llengua sense literatura oral, que no és altra cosa que la forma primera de la literatura.” (459) Aquest caràcter *primari* no sempre ha estat entès com a element bàsic o *primordial* en la configuració i la creació lingüística i literària als diversos indrets de la geografia catalana, i potser és per aquest motiu que aquesta motivació plana al llarg d'aquest compendi quan es destaquen les diverses etapes per què ha passat a nivell social, polític i metodològic l'interès i la valoració de les formes de literatura oral en els territoris catalans. Així, es tracta d'una “història en construcció” (485), tal com menciona l'autora Isabel de la Parte al capítol dedicat a Andorra; una història amb diversos moments de “represa”, “consolidació”, “*revival*”, “renovació” i “impuls” des d'associacions i tota mena de grups i col·lectius, des de les tasques pròpies de l'arxivística, des de les institucions i, per descomptat, des de la iniciativa particular o individual de nombroses figures que al llarg d'aquest període històric han volgut recollir, sistematitzar, difondre i posar en circulació una creació popular que, com dèiem, és a l'origen de tota llengua i de tota manifestació artística de base oral. Talment ho esmenten Joan Borja i Carme Oriol quan destaquen la creació a inicis d'aquest segle del “Grup d'Estudis Etnopoètics l'any 2004” i el conseqüent desvetllament d'un “contumaç procés de reivindicació, dignificació, modernització, sistematització, planificació, institucionalització, coordinació, producció, difusió, internacionalització i —en definitiva— vivificació d'estudis que paren atenció al complex univers de la literatura popular de transmissió oral.” (444)

En definitiva, aquest extens volum mostra de manera crítica i rigorosa el recorregut històric de la literatura popular catalana durant els darrers cent cinquanta anys fins a l'actualitat. És una obra especialitzada i alhora divulgativa que ens permet observar i reflexionar tant de manera particular, atenent les especificitats de cada territori, com també de manera global pel que fa a les necessitats i els reptes que ha hagut d'encarar la cultura catalana a diferents nivells. De cara a l'avenir, potser la clau de la pervivència de les manifestacions literàries orals en català es trobe, tal com els autors d'aquest volum han assenyalat, en la diversificació dels objectius i en la possibilitat de continuar establint sinergies entre individus, grups, territoris, societats, a fi que cada cop més gent se senta identificada i gaudezca del ric patrimoni oral que ens han llegat, el qual esperem continuar compartint per poder crear-ne de nou.